

Huvudman

Montessoristiftelsen i Partille, org. nr. 857205-4610
expeditionen@casamontessori.se

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Casa Montessori i Partille.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Montessoristiftelsen i Partille att senast **måndag den 14 oktober 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande avgiftsfri skola. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Montessoristiftelsen i Partille inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Montessoristiftelsen i Partille ska vidta följande åtgärder

Avgiftsfri skola

1. Organisera verksamheten så att det inte medför återkommande kostnader för elever och föräldrar (9 kap. 8 och 9 §§ skollagen)
2. Säkerställa att utbildningen är avgiftsfri på så vis att vårdnadshavares bidrag i form av arbetsinsats både är och framstår som frivilliga (9 kap. 8 och 9 §§ och 10 kap. 10 och 11 §§ skollagen)

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till dokument.goteborg@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr SI 2023:9412) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden våren 2024 inlett en tillsyn av Casa montessori med Montessoristiftelsen i Partille som huvudman. Enligt uppgiftslämnare förväntas vårdnadshavare till elever i förskoleklassen bidra på flera sätt som sammantaget medför en inte obetydlig kostnad. Exempelvis uppmanas dessa vårdnadshavare ta med matlåda en dag i veckan och dagligen skicka med frukt till mellanmål. Vårdnadshavare förväntas också ta med bröd hemifrån till hela förskoleklassen några gånger per år samt ta hem bland annat skolvästar för att tvätta och torka hemma. Vidare uppges att skolan vill att vårdnadshavare årligen ska betala en avgift som brukar uppgå till omkring 400 kr, baserat på hur många syskon som går på skolan, som går till föräldrastyrelsen.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Casa montessori följer gällande bestämmelser om att erbjuda en avgiftsfri skola. Tillsynen har genomförts genom intervjuer med lärare och rektor den 26 mars 2024. Som en del av tillsynen ingår även den information som ges om verksamheten på skolans hemsida och huvudmannens verksamhetsberättelse för läsåret 2022/23. Huvudmannen har även inkommit med skriftligt yttrande den 21 januari 2024 och har även getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Avgiftsfri skola

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Förskoleklassen

Huvudmannen har i sitt yttrande uppgett att förskoleklassen vistas i skogen en dag i veckan och lärarna bekräftar i intervju att de går ut i skogen varje måndag mellan kl. 9 och 14. Vidare uppger lärarna att de, för att kunna genomföra utflykten på ett lätt sätt, frågar föräldrarna vid höstterminens inledande föräldramöte om föräldrarna tycker det är okej att barnen har med sig en matlåda den dagen och att ingen klagat. Lärarna berättar att de även skriver i veckobreven i början av terminen som en påminnelse inför första tillfället att eleverna ska ha med sig lunch under utedagen och att de även berättar detta för föräldrarna innan eleverna börjar på skolan och frågar om det är okej. Föräldrarna har enligt lärarna alltså fått information innan eleverna börjar i förskoleklassen.

Huvudmannen, som benämner matlådan förmiddagsmellanmål och mellanmål, skriver i sitt yttrande att mellanmålet är frivilligt och om någon inte kan ha med sig mellanmål står skolan för det. Huvudmannen uppger vidare att vårdnadshavarna informeras om detta när deras barn ska börja i förskoleklassen och även vid föräldramöten. Lärarna, som både vid intervjun och i sina veckobrev till föräldrarna, kallar måltiden för lunch, säger att de ordnar en smörgås eller en frukt innan klassen går till skogen om någon av eleverna inte har med sig mat. Enligt lärarna brukar eleverna vanligtvis ta med sig pannkakor, smörgåsar eller rester från gårdagens middag, men det förekommer att elever inte har med sig någon mat till den gemensamma utelunchen. Enligt huvudmannen serveras skollunch vanligen från kl. 11:10 för förskoleklassen men vid utflyktsdagen får eleverna istället skollunch på eftermiddagen. Lärarna förtydligar i intervju att eleverna får denna måltid kl. 14:30 på skolan och att den exempelvis består av korv med bröd eller liknande.

Lärarna berättar vid intervju att eleverna i förskoleklass på tisdagar har en lässtund där eleverna äter sin frukt i samband med lärarnas högläsning. Om någon elev inte har med sig frukt på den organiserade fruktstunden på tisdagar, så ger lärarna i förskoleklass eleven en bit av en frukt, men bara vid dessa tillfällen. Huvudmannen uppger i sitt yttrande att det är frivilligt för elever att ta med sig frukt. Lärarna i förskoleklass berättar att de i samband med föräldramöte säger till föräldrarna att eleverna gärna får ha med sig frukt att äta under skoldagarna och att det även kan hända att de uppmanar föräldrar att ta med frukt.

Huvudmannen skriver vidare i sitt yttrande att varje elev i förskoleklassen, som en del av skolans värdegrundsarbete, ska baka två limpor bröd i hemmet en gång per

termin för att bjuda sina klasskamrater på och enligt lärarna är det en social aktivitet. Såväl lärarna som huvudmannen uppger att detta är frivilligt och att lärarna under föräldramötet ställt frågan om de alla vill turas om att baka till förskoleklassens mellanmål och då fått bifall.

Medlemsavgift och övriga bidrag till skolverksamheten

När det gäller uppgiften att skolan vill att föräldrar årligen ska betala en avgift omkring 400 kronor, baserat på antal barn man har, som går till föräldrastyrelsen, uppger huvudmannen att det är frivilligt att vara med i föräldraföreningen och att de varken beslutar om deras medlemsavgift eller de aktiviteter som anordnas i föreningens regi. Huvudmannen uppger också att avgiften inte heller är knuten till barnets möjlighet att gå på skolan. Av den information om skolverksamheten som Skolinspektionen tagit del av på skolans hemsida framgår att vårdnadshavare kan vara medlemmar i föräldraföreningen och att skolan inte tar ut någon avgift för att ett barn ska få gå på skolan.

Lärarna berättar att föräldrarna har städ- och fixardagar vid två tillfällen per termin på skolan och att det finns två olika tillfällen för dem som inte kan var med vid ett av tillfällena. Det är enligt lärarna lite olika vad som ska göras på skolan, såsom målning eller att hjälpa till med skolgården, och i intervju med rektorn framkommer att skolan gör listor över vad som behöver uträttas. En av lärarna berättar att föräldraföreningen även fixar påskblommor som de sedan säljer för klasserna. Det sker även andra initiativ från föräldraföreningen såsom höstfest och tårtkalas. Lärarna säger att det är föräldraföreningen som genomför och organiserar detta självständigt och att lärarna inte är inblandade i dessa aktiviteter. Lärarna uppger också att det är skolans administratör som hanterar den mesta kontakten mellan föräldrarna och föräldraföreningen.

I huvudmannens verksamhetsberättelse för läsåret 2022/23 uppges bland annat att Casa montessori är en friskola vars utveckling bygger på föräldraengagemang som föräldraföreningen ska ta tillvara och att högt engagemang ger skolan möjligheter att omfördela resurser som istället kan användas till att främja kvaliteten i undervisningen. På skolans hemsida uppges vidare att föräldraföreningen anordnar och organiserar gemensamma aktiviteter på skolan såsom städdagar och fixarkvällar. Dessa aktiviteter är, enligt hemsidan, ett sätt att tillsammans bidra till de egna barnens skola och innebär att skolan sparar in resurser som istället kan användas för skolans pedagogiska uppdrag. Lärarna uppger i intervju att skolan kan göra besparingar tack vare vårdnadshavarnas engagemang eftersom inte så många tjänster behöver köpas in.

På skolans hemsida står det att skolan ställer krav på att föräldrarna är engagerade i skolans verksamhet, exempelvis genom att delta i föräldraföreningens arbetsgrupper och fixardagar, närvara vid möten och aktivt ta del av information. Av ovan nämnda verksamhetsberättelse står det att samarbetet mellan skola och

hem är av avgörande betydelse för skolans fortlevnad eftersom Montessoripedagogiken kräver hög lärartäthet med högre personalkostnader per elev än kommunala skolor och att skolan därför är beroende av stora ideella insatser.

Huvudmannen framhåller i yttrandet att föräldraföreningens aktiviteter är frivilliga, vilket bekräftas i intervju med rektorn och med lärarna. Lärarna uppger att det är mer frivilligt idag än tidigare. Rektorn påpekar att det går bra att gå på skolan utan att föräldrarna deltar i föräldraföreningens aktiviteter. Rektorn uppger i intervju att skolans förväntningar på föräldrarna endast gäller att de ska delta aktivt i sina barns skolgång och tillägger att det är olyckligt formulerat på hemsidan och att han förstår att det kan tolkas som att föräldrarna förväntas delta aktivt – framförallt om man läser texterna på hemsidan tillsammans med skrivningarna i verksamhetsberättelsen. Det enda som egentligen krävs, säger rektorn, är att det finns föräldrar som kan tänka sig att delta i arbetet i föräldraföreningen och sedan blir det ett socialt tryck.

Rättslig reglering

Av 9 kapitlet 8 § och 10 kapitlet 10 § skollagen framgår att utbildningen ska vara avgiftsfri. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Av 9 kapitlet 9 § och 10 kapitlet 11 § skollagen framgår att det får förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna. I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

I förarbeten till skollagen anges att det finns en möjlighet för skolan att ha enstaka inslag i verksamheten som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna. Härmed avses främst kostnader för en färdbiljett med allmänna kommunikationsmedel, en mindre entréavgift till ett museum eller liknande. En enstaka färdbiljett eller ett inträde kanske inte i sig är en betungande utgift. Om kostnaden är regelbundet återkommande kan den sammanlagt dock bli påfrestande för ett hushåll med svag ekonomi. Det krävs således att skolan noga överväger när och hur ofta denna möjlighet ska utnyttjas. (prop. 2009/10:165 s. 374)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Casa Montessori, med Montessoristiftelsen i Partille som huvudman, inte följt bestämmelserna, när det gäller att erbjuda en avgiftsfri utbildning.

Förskoleklassen

Av Skolinspektionens utredning framgår att eleverna i förskoleklassen vanligtvis serveras skollunch från kl.11:10, men att de varje måndag har en utflykt till skogen under en stor del av dagen. Vid dessa tillfällen flyttas skolans serverade måltid fram till kl. 14:30. Detta medför, enligt Skolinspektionens bedömning, att eleverna behöver äta lunch i skogen för att inte gå hungriga.

Vidare framgår av utredningen bland annat att lärare frågar vårdnadshavare inför skolstarten i förskoleklass om det är okej att de tar med sig matlåda för att kunna genomföra utflykten på ett lätt sätt och att lärarna som påminnelse inför första utflyktstillfället också skriver i veckobreven att eleverna ska ha med sig lunch vid utedagen. Utredningen visar också att de elever som inte har matlåda med sig i stället får ett mellanmål i form av en frukt eller smörgås från skolan. När de vistas i skogen sitter alla tillsammans och äter. Pannkakor och gårdagens middagsmat anges som exempel på vad som är vanligt innehåll i elevernas egna medhavda matlådor.

Av Skolinspektionens utredning framgår vidare att klassen under tisdag förmiddag har en gemensam samling med högläsning och fruktstund. Eleverna äter då medhavd frukt och det förekommer att vårdnadshavare uppmanas att skicka med frukt till skolan för detta tillfälle. Om en elev inte har med sig frukt får denne en bit frukt av läraren.

Skolinspektionen bedömer att skolan har organiserat verksamheten på ett sådant sätt att det i första hand är vårdnadshavarna som ska skicka med frukt respektive matsäck till den gemensamma fruktstunden med högläsning på tisdag förmiddag samt till skogsutflykterna på måndagar. Endast i de fall som vårdnadshavarna inte hört sammat dessa uppmaningar erbjuder skolan ett alternativ. Alternativet som skolan erbjuder är dessutom inte alltid likvärdigt med det som vårdnadshavarna ombetts att skicka med eleverna. Detta är därmed att betrakta som kostnader för eleverna och vårdnadshavarna. Skolinspektionens utredning visar även att vårdnadshavare i förskoleklassen utöver detta förväntas bidra med två limpor bröd varje termin. Denna mängd av aktiviteter som innebär att vårdnadshavarna belastas så återkommande med kostnader under ett läsår kan inte betraktas som enstaka inslag i utbildningen. Undantagen från principen om att utbildningen ska vara avgiftsfri i 9 kap. 8 § är därmed inte tillämpliga.

Medlemsavgift och vårdnadshavares övriga bidrag till skolverksamheten

Det finns i skollagen inte några bestämmelser om förbud mot att vara medlem i en förening som är knuten till skolan eller mot att fristående huvudmän tar emot frivilliga bidrag av vårdnadshavare. Inte heller finns det något förbud mot att vårdnadshavare frivilligt utför exempelvis städning i skolan, eller på annat sätt bidrar till verksamheten. Dock ska erbjudanden om medlemskap i en förening knuten till skolan eller eventuella bidrag till verksamheten från vårdnadshavare i

form av ekonomiska bidrag eller arbetsuppgifter både vara och framstå som frivilliga för att vara förenliga med gällande lagstiftning.

Skolinspektionen bedömer att det av utredningen framgår att det framstår som frivilligt för vårdnadshavarna att betala medlemsavgift i den föräldraförening som är knuten till skolan och att det inte får några följder om vårdnadshavare väljer att inte vara medlem däri.

Bestämmelsen i skollagen avser dock, som ovan nämnts, inte enbart ekonomiska åtaganden, utan även andra former av insatser omfattas av kravet på avgiftsfrihet. Huvudmannen uppger visserligen i sitt yttrande till Skolinspektionen att deltagande i föräldraföreningens aktiviteter är frivilligt och inte heller utgör en förutsättning för att en elev ska kunna gå på denna skola. Skolinspektionen bedömer dock att den information som ges till vårdnadshavare, framför allt på skolans hemsida men även i verksamhetsberättelsen för läsåret 2022/23, är formulerade på ett sådant sätt att det inte tydligt framstår som att föräldraföreningens aktiviteter för vårdnadshavare är frivilliga. Tvärtom anger skolan uttryckligen på sin hemsida att skolan ställer krav på att föräldrarna är engagerade i skolans verksamhet, exempelvis genom att delta i föräldraföreningens arbetsgrupper och fixardagar.

Skolans agerande strider därmed även i detta hänseende mot bestämmelserna när det gäller avgiftsfri utbildning.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Montessoristiftelsen i Partilles verksamhet vid Casa Montessori uppfyller inte författningarnas krav vad gäller avgiftsfri skola.

Det finns därför skäl att förelägga Montessoristiftelsen i Partille att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

X Christian Floer

Beslutsfattare
Signerat av: Christian Floer

X Cecilia Byström

Föredragande
Signerat av: Cecilia Byström